

especial illes

La llengua a Mallorca: estat d'urgència

Gabriel Bibiloni

nitat de l'eivissenc, n'hem trobat de Jaén, Burgos, Càceres i altres llocs d'Espanya, però pràcticament no n'hem trobat d'autòctons, cosa que demostra com fa forat entre els espanyols l'esquema esquizofrènic que, per un cantó, unifica («Espanya una») i, per l'altre, disgrega («Eivissa no és Catalunya»). Entre la població eivissenca, en canvi, aquest esquema no fa ni fred ni calor.

5. Necessitam urgentment el traspass de competències en Educació al Govern Balear. Les Illes són l'única comunitat «autònoma» de Catalunya que no compta amb competències pròpies en matèria d'Educació. Això té un efecte brutal en la qüestió dels trasllats: l'intercanvi de professors té lloc bàsicament amb la resta de l'anomenat «territori MEC» —Astúries, la Rioja, les dues Castelles, Madrid, Múrcia, Extremadura, Cantàbria i Aragó—, de manera que és, ara com ara, molt més fàcil que un extremeny ensenyi a Eivissa que no que hi ensenyi un gironí o un valencià; i, correlativament, un professor eivissenc té moltes més possibilitats de veure's desplaçat a Trujillo o a Melilla que no a Tarragona o a Dénia (visible des de l'illa i assequible amb un curt viatge amb vaixell). La manca de competències en Educació assegura a l'Estat espanyol i als imperialistes que el tenen com a propi que, invariablement, la majoria del professorat de les Illes Balears sigui de parla espanyola i, molt sovint, amb uns coneixements de català gairebé nuls (prop del 20% dels professors que el curs 1990-91 feien classe a Eivissa no tenien ni tan sols una comprensió passiva acceptable del català; és a dir, en una aula de cada cinc, els alumnes són obligats a usar només l'espanyol per mor del total desco-neixement que el mestre té del català!).

6. El català, responsabilitat de totes les institucions catalanes. En-

tre el professorat, autòcton o reciclat, partidari de la normalització lingüística de les Illes Balears, hi ha un desassossec inevitable. Hom té la sensació que, trobant-nos en una Zona d'Urgent Intervenció Lingüística (ZUIL), som sistemàticament bandejats per molts d'aquells que s'autoproclamen defensors de la llengua catalana. ¿Què ha fet el president de la Generalitat principatina per a ajudar a pal·liar un problema greu que afecta la nostra llengua, que també és la seua? ¿Quina acció coordinada han mogut els anomenats governs autònoms per a impedir aquest abús? ¿Quan es tardarà a abordar el problema de les diferents ZUIL de Catalunya: Catalunya Nord, la Franja de Ponent, València i Alacant, Eivissa, Palma?

Diu Lluís V. Aracil, amb la precisió irònica i sarcàstica que el caracteritza, que els «catalanistes» (no sé si ell usa exactament aquest terme) es divideixen bàsicament en dos tipus: aquells que serveixen la causa del català i aquells que se serveixen de la causa del català, en profit propi. Les situacions més extremes constitueixen un bon baròmetre per a classificar les autoritats i patums locals de manera correcta en el lloc que pertoca.

N'hi haurà que no més llegir el títol ens penjaran les conegudes etiquetes de catrastofisme, apocalípticisme i altres coses per l'estil. Els qui van dient que tot va bé i que el món no es va fer en un dia sempre tenen els vestits a punt per a esquinçar. Convé, per tant, dir ràpidament que estat d'urgència no és igual que estat d'impotència o que estat de desesperació: és senzillament un estat de coses definit per la necessitat d'una vigilància extrema i una acció enèrgica. Precisament un dels trets definidors d'aquest estat d'urgència és la tranquil·litat i la passivitat amb què els conductors de la nostra societat s'ho miren tot. O la irresponsabilitat amb què no veuen res.

Ho hem dit diverses vegades: allò que podria caracteritzar el procés sociolingüístic a Mallorca és la rapidesa del canvi, la precipitació dels fets. El pas en unes poques dècades d'una societat altament autoidentificada sobre la llengua i la cultura catalanes a una altra de majoritàriament assimilada a la cultura espanyola amb una llengua catalana condemnada a la categoria de fet residual, a l'estil bretó, irlandès o basc, de reimplantació en principi impossible.

especial illes

Podríem parlar de la *valencianització* de la ciutat de Palma —que, com se sap, representa la meitat de la població de l'illa— com a fet central en tot aquest procés. El volum de la immigració espanyola a les darreres dècades, els matrimonis mixtos, la ferotge política lingüística del franquisme i la indefensió total de la nostra societat comencen a donar resultats conclouents que qualsevol observador pot copsar fàcilment: un, la deculturació aclaparadora dels infants i joves de la capital, molts dels quals —potser la majoria— no usen el català pràcticament en cap circumstància; un altre, lligat a l'anterior, l'extensió de l'espanyol com a instrument natural d'interacció entre desconeguts, especialment, clar, si són joves. Dos factors que s'alimenten mútuament i que amb pocs canvis generacionals podrien conduir a la situació de liquidació de què hem parlat més amunt. Ningú no diu que això fatalment hagi de passar; diem que això pot passar si el procés actual no és dràsticament rectificat, cosa per altra banda perfectament possible.

Hi ha un altre fet a tenir en compte. Sense voler insinuar —Déu ens n'alliber— que les coses al Principat van pel millor camí, cal constatar que es va creant una distància progressivament major entre la situació sociolingüística d'aquesta regió i la d'unes illes que resten clarament enrere. L'actuació dels organismes autonòmics sobre la realitat que han trobat no ha anat més enllà del que es diu complir l'expedient, o fer veure que es compleix, tot i que cal dir que no és gaire el que pot fer per redreçar el català un poder autonòmic amb tan minses competències com és el cas.

Aquí l'única política lingüística eficient és la de l'Estat espanyol, una política lingüística que no es veu, una política lingüística de la qual no es parla, però que és l'única que realment funciona; una po-

lítica lingüística de colonialisme obert que manté un sistema educatiu i un aparell d'administració pràcticament tot en espanyol, que ha establert un sistema de grans mèdia en aquesta llengua i que recolza damunt un marc de convivència marcat per la circulació massiva de tota classe de béns de consum associats a la llengua espanyola. Aquesta és la gran i veritable política lingüística.

Naturalment que en favor del català també s'han fet coses. Els responsables de la política lingüística oficial —la petita— ja ens en faran l'inventari sense necessitat de gran insistència per part nostra. I s'han fet moltes coses per part d'un sector d'avantguarda de la dita societat civil. Tot ha de ser valorat degudament, tot ha contribuït a desestigmatitzar el català, a augmentar-ne la comprensió entre els nous nadius i a possibilitar que aquells que bonament ho desitgin puguin viure parcialment en català amb una mica menys d'angúnia. Però en el balanç hi ha un element conclouent: tot el que s'ha fet fins ara no determina en absolut una atracció vers el català —que es tradueixi en un desig d'integració o d'ús de la llengua— dels sectors hispanòfons, que continuen instal·lats en el seu unilingüisme impertèrrit. Ni ha fet que es detingui el creixement d'aquest sector. Ni ha fet que els catalanoparlants modifiquin les pautes essencials de conducta lingüística, entre elles la norma d'usar l'espanyol amb persones que parlen aquesta llengua. Mentre això sigui així només es pot parlar de fracàs de qualsevol projecte o idea de normalització lingüística. Fins i tot de la possibilitat individual de viure en català, perquè en una societat només es pot viure en una llengua si tothom hi viu.

Si el gran problema sociolingüístic actual és la hispanització lingüística de la població en edat escolar, un camp d'actuació urgent és

el sistema educatiu. El que s'ha fet fins ara en aquest camp és senzillament una vergonya: si hi ha una llei (Llei de Normalització Lingüística, 1986) que estableix que els alumnes tenen dret a un ensenyament en la seva llengua, i si tres quartes parts de la població adulta són de llengua catalana, una mínima coherència hauria d'haver portat després de sis anys a disposar d'un sistema educatiu que funcionés en català almenys en un setenta-cinc per cent. Les xifres reals són pura misèria. ¿Per què s'ha establert que per a fer ensenyament en català cal demanar permís i superar un conjunt de tràmits, i per a fer-ne en espanyol no cal fer absolutament res?

La previsible transferència de l'Educació al Govern Autònom obre una esperança si s'actua sobre uns altres principis. Però lamentablement sembla que el camí ja s'ha iniciat malament: la Conselleria de Cultura ha llançat un projecte d'educació trilingüe —català, espanyol i anglès— que ja ha rebut crítiques de bona part del magisteri, de veus prestigioses i del Departament de Filologia Catalana de la Universitat. Tal trilingüisme, en el context actual, sembla destinat a ser un ensenyament espanyol amb espais laterals per al català i l'anglès. Esperem que es rectifiqui, i esperem que se sàpiga invertir el principi actual de fer de l'espanyol la cosa automàtica i del català l'excepció. Ha de ser just a l'inrevés.

La instauració urgent d'un sistema educatiu completament en català és vital per a la subsistència de la cultura pròpia de Mallorca. Confiam que els governants ho entenguin. ■

